

Do aukce míří stěžejní ikonické dílo Maxe Švabinského - Splynutí duší

2.11.2023 - | PROTEXT

"Kdyby se měl jmenovat jeden obraz, který stojí na počátku českého moderního malířství jako jeho vlastní mezník, bylo by jím Splynutí duší od Maxe Švabinského." PhDr. Karel Srp

Provenience:

Dar Maxe Švabinského svému poručníkovi, starostovi Kroměříže Josefu Pištěckému, první prodej.

Publikováno:

Max Švabinský Malířské a kreslířské dílo 1870-1916 (ed. Zuzana Švabinská, Václav Ševčík, Martin Kuna), Kroměříž-Praha 2014, č. k. 676.

Vystavováno:

Rotunda Květné zahrady, Kroměříž, 1924, č. k. 233.

Dům umění, Moravská Ostrava, 1933, č. k. 21.

Rané dílo do r. 1900, Zámek, Kroměříž, 1953, č. k. 20.

Dlouhodobá zápůjčka Švabinského pamětní síň, Kroměříž.

Z posudku Karla Srpa:

Kdyby se měl jmenovat jeden obraz, který stojí na počátku českého moderního malířství jako jeho vlastní mezník, bylo by jím Splynutí duší od Maxe Švabinského, dílo mladého autora, který do sebe vstřebal mnohé podněty zejména z anglických prerafaelistů a z Arnolda Böcklina, jež dokázal přehodnotit ve výjimečný, sugestivní figurální obraz dvojice osob, jejich platonického spojení, nacházející se před jakýmsi okenním výklenkem, za nímž se rozprostírá krajina. Mladíka, jež v přípravných verzích zastupovala dívka, lze ztotožnit s autorem samým; dívá se kamsi do dálky, s rukama odevzdaně ležícíma na klíně. I když má otevřené oči, jako by byl soustředěn ke svému vnitřnímu světu, a vyvolával si představu dívky, objímající jeho hlavu, která svým přivlastňujícím si gestem ji odděluje od zbytku těla, choulí se k ní a zmocňuje se jí rukama. Dívku lze pojímat jako přízrak, jako vizi, symbolizující duši, exteriorizující mladíkovy teskné touhy. Na obraze tudíž „splývají“ dva různé stavy: tělesný, vyjádřený mladíkem, zírajícím v prázdnou dálku, neboť skutečný svět se odehrává v jeho nitru, a spirituální, spojitelným s vílou, jež si jej podmanila.

Švabinský scénu zasadil do úzce vymezeného prostoru, rozděleného horizontálně, téměř jako by šlo o nízký reliéf, zídkou na dvě části, jako by se scéna odehrávala v přístěnku, za nímž je naznačena krajina s loukami, posetými drobným kvítím, s temným lesem a červenými mraky. Jako důležitý motiv se objevuje část domu vpravo, který ještě nebyl přítomný na prvních verzích Splynutí duší z roku 1895 a 1896, ale již se objevil na definitivním zpracování celého námětu na proslulé, rozměrné tužkové kresbě Splynutí duší II z roku 1897, šířené jako reprodukce vydané jako volný list Topičovým nakladatelstvím. Tento dům je zřetelnou narážkou na Böcklina. Úspěšná kresba přináší již rozvrh, který Švabinský v malířské verzi završil obrazem, jenž v roce 1901 věnoval starostovi Kroměříže panu Josefu Pištěckému (1840-1910), mj. předsedovi místní Katolicko-politické jednoty. Věnování,

vepsané při spodním okraji rámu, završil datem 1901, do nějž je obraz dnes vřazen experty na Švabinského dílo, i když je třeba podotknout, že jej Švabinský měl zřejmě rozmalovaný, jak naznačoval František Žákavec, již od let 1895-1896, tzn. že již tehdy plánoval jeho velkorysý završení ve velmi jemném, barevném provedení, jež celé scéně dává až nadsutečný rozměr. Datum za věnováním nemusí být nezbytně datem dokončení obrazu; spíše jej lze považovat za datum obdarování.

Na obraze je zajímavé světelné řešení: Švabinský prudce nasvětlil dívku, část tváře, šiji a bělostný šat, který ve spodní části přechází do fialového odstínu, a její ruce, aby chlapce naopak pojal v temných odstínech. Spojujícím rysem obou postav je červená, patrná ze závoje, pokrývajících nejen hlavu dívky, jejíž vlasy z něj nepatrně vystupují, ale přepadávajících i na ramena chlapce, který mizí při pravém okraji rámu, a z ostrého čepelovitého výseku uprostřed splývavého roucha. Závoj na dívčině hlavě i rubáš na mladíkově těle naznačuje jednu z možných interpretací obrazu, k němuž odkazuje i böcklinovské pozadí: předzvěst opouštěného života, antické téma loučení, přechodu z jednoho světa do jiného.

Vlastní smysl obrazu utvářela dobová atmosféra spojená s nostalgií, touhou, pomíjivostí, prchavostí života, nejružnějšími stavy tesknoty, které Švabinský nejen znázorňoval, ale rovněž vyjadřoval. Jejich účinek zvyšuje jemnost, projevující se ve znázornění různých florálních motivů na obraze, které do statické kompozice vnášejí senzitivní živost.

Obraz je uveden v soupise: Max Švabinský Malířské a kreslířské dílo 1870-1916 (ed. Zuzana Švabinská, Václav Ševčík, Martin Kuna), Kroměříž-Praha 2014, č. k. 676, obraz zde barevně reprodukován. O obraze se také zmiňuje František Žákavec v knize Max Švabinský I (Jan Štenc, Praha, 1933): *„Motiv Splynutí duší Švabinský zpracoval třikrát: nejprve v menší olejomalbě, pak ve velké perokresbě, nato začal velké plátno, které však zůstalo v stadiu zatímtním, protože umělec již změnil svou náladu i malířský názor (jest v majetku právního rady města Moravské Ostravy Pištěckého.“* (s. 50).

Obraz byl několikrát zařazen na Švabinského výstavy: Rotunda Květné zahrady, Kroměříž, 1924, č. k. 233, Dům umění, Moravská Ostrava, 1933, č. k. 21, Rané dílo do r. 1900, Zámek, Kroměříž, 1953, č. k. 20. Obraz byl dlouho v soukromé sbírce. Jeho znovuobjevení bylo velkou událostí, která zasáhla všechny ctitele českého moderního malířství jako náhlé zjevení. Byl vystavený nově v roce 2013 v Kroměříži jako součást probíhajících výstav, připomínajících výročí narození Maxe Švabinského, kdy se stal na dlouhou dobu součástí Švabinského pamětní síně. Tehdy byl zadatován již do roku 1896. *„Jedná se o velice rané dílo, které Švabinský daroval svému poručíkovi, starostovi Kroměříže Josefu Pištěckému,“* připomínal ředitel muzea Jiří Stránský v televizním pořadu.

Velká sálová aukce

Obecní dům Praha

19. listopadu 2023 __ 13.00 hodin

www.europeanarts.cz

Více informací o dalších obrazech k dispozici na www.europeanarts.cz

<https://www.ceskenoviny.cz/tiskove/zpravy/do-aukce-miri-stezejni-ikonicke-dilo-maxe-svabinskeho-splynuti-dusi/2435359>